

ହମ୍ସୋ

ହାମ୍ସୋ HAMSO

- ମୁଣ୍ଡର ପାତା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
- କାନ୍ଦିର କାନ୍ଦିର

Providing Top Quality Services

जैःतिच ढुपानी सेवा

Deepak Sunuwar
(Propriter)
Zentich Shipping Services

cell : 977-1-9841561053

E-mail : himalayanhost@hotmail.com

हामो सेवाहरु :

घर, अफिस तथा फ्ल्याटको सामान सार्नु परेमा वा काठमाडौं उपत्यकाभारिको जनसुकै स्थानान्वयन ओसारपसार गर्नु परेमा हामीलाई समझना सक्नुहो छ ।

କୁର୍ମାର୍ଥ:ତ (ସମ୍ପାଦକୀୟ)

ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਾਭਿ ਨ ਕਾਪਾਂਤੀ ਤੇ ਕਾਪਾਂਤੀ
ਹੋ ਗ੍ਰਾਮ ਕਥਮੁ ਹਿਆਨਾਵਹਿ ਪਾਖਾਵਹ
10: ਪਕੜਾਂਤੀ (ਜਾਨ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ
ਸ਼ਬਦ) ਬਾਅਦ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਤੇਜ਼
ਪਾਖਾਵਹ ਯੁਹਾਵਹਿ, ਚੌਪਾ ਪਹਿਤੇ ਹ,
ਸ਼ਬਦ ਕਿ ਹਿੱਤਾਵਹਿ ਹਿੱਤਾਵਹਿ ਕਾਨੂੰ
ਕਾਨੂੰਨਾਵਹਿ ਕਾਨੂੰਨਾਵਹਿ ਹਿੱਤਾਵਹਿ

ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਪਾਖਾਵਹਿ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਇਸਮੁੰਨੂੰ ਪਾਖਾਵਹਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਖਾਵਹਿ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਪਾਖਾਵਹ ਹੁਕਾਮੁ, ਹਿੱਤਾਵਹਿ ਪਾਖਾਵਹਿ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਵਹਿ ਕਾਨੂੰਨਾਵਹਿ ਕਾਨੂੰਨਾਵਹਿ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਪਾਖਾਵਹਿ ਤੇ ਗੁਰੂ

संयुक्त राष्ट्रसंघले घोषणा गरेको अन्तर्राष्ट्रिय अदिवासी भाषा दशक (सन् २०२२ देखि २०३२) को पूर्वसन्ध्यामा, विश्व आदिवासी दिवस, अर्थात् अगष्ट ९, २०२१ को अवसर पारेर कोइँच सुनुवार समुदायको लिपीमा हाम्सो मासिक पत्रिका प्रकाशित गर्न पाउँदा हामी खुशीले गद्गद भएका छौं। हाम्सोले मौखिक परम्परामा आधारित कोइँच सुनुवारको भाषा, इतिहास, संस्कार, संस्कृतिलाई लेख्य परम्परामा र अझ डिजिटल माध्यममा दस्तावेजीकरणगरी पुस्तान्तरण गर्न मद्दत गर्नेछ भन्ने हाम्सो आशा र विश्वास रहेको छ ।

दोलखाको सुरीखारीमा छालामा खोपिएको अवस्थामा रहेको कोइँच ब्लेअसे अर्थात् कोइँचहरूको लिपी, ताप्लेजुड दोखु काउलेका हेमकर्ण सुनुवारले सन् १९४० को दशकमा पुनः छालामा उतार्नु भएको थियो । सोही कोइँच ब्लेअसेलाई कर्णबहादर जैतिचले परिस्कृत गर्दै

देशविदेशमा प्रचारप्रसार र प्रवृद्धन गर्नुभएको हो । सन् १९९५ मा सिकिम सरकारबाट प्रान्तीय भाषाको मान्यता पाएपछि जसोतसो पुस्तक, पत्रपत्रिका र लेखरचनाहरू प्रकाशित हुँदै आएको थियो । अहिले हामीले कोइँच लिपीलाई परिस्कृत र पूर्णता दिनका लागि कोइँचहरूले बोल्ने सबै धनीलाई हुबहुरुपमा लेख सकियोस भनेर युनिकोड बनाउने प्रक्रियामा रहेको हुँदा हाम्सोलाई कोइँच ब्लॉअसेमा प्रकाशित गर्ने शुरुआत गरेका छौं ।

कोइँच सुनुवारहरूको लिपीको साक्षरता दर प्रायः शून्य रहेको अवस्थामा विशुद्ध आफै मौलिक लिपीमा मासिक पत्रिका प्रकाशित गर्ने मुख्तापूर्ण काम हामीले सुरु गरे पनि हाम्सोको कोइँच सुनुवार समुदायप्रतिको यो निर्वाच अभियानले कोइँच सुनुवारलाई नेपालका ५९ आदिवासी जनजातिहरूबीचमा अनुकरणीय काम गर्ने अग्रणी समुदायको रूपमा उभ्याउने छ । र हामी छिटौटै इच्छुक र भाषाप्रेमी कोइँच सुनुवारहरूको सम्पूर्ण प्रतिनिधिहरूलाई आफ्नो लिपीमा पूर्ण साक्षर बनाउने अभियानमा लाग्ने जानकारी समेत अवगत गराउन चहान्छौं । तसर्थ सन् २०११ को तथ्याङ्क अनुसार ५५,७१२ जनसंख्या रहेको कोइँच सुनुवारको विशुद्ध आफै लिपीमा प्रकाशित पहिलो मासिक पत्रिका हाम्सोले इतिहास रच्नेमात्र होइन कोइँच सुनुवार आदिवासी समुदायको मौलिक पहिचान जोगाउन समेत सहयोग पुराउने हामीले विश्वास लिएका छौं ।

अन्तमा, सबै तह र तप्काबाट हातेमालो
गरेर हाम्सोको यो अधियानमा सबैजना जोडिनु
हुन्छ भनेमा हामी ढुक क्छौं।

सम्पादक

१०: +८५:८६ रघुवंश्योत् ७२ ३०२३०८ (भाषा हाम्रो अस्तित्व र प्राण)

पहिचान, इतिहास, संस्कार र संस्कृतिको सम्बाहक हो भाषा । त्यसैले भाषा लोप हुनु भनेको हाम्रो परम्परागत ज्ञान, संस्कार, संस्कृतिका साथै हाम्रो पहिचान लोप हुनु हो । हामीले हाम्रो कोइँच लो, अर्थात हाम्रो मातृभाषा बोलेनौ भने हाम्रो कोइँच सुनुवार आदिवासी हुनुको अर्थ रहदैन । किनभने अदिवासी जनजाति पहिचान गर्ने प्रमुख आधार भाषा हो । आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ऐन २०५८ ले नेपालका ५९ आदिवासी जनजाति समुदायहरूमा सुनुवारलाई आफ्नो मौलिक भाषा, धर्म, परम्परागत रीतिरिवाज, संस्कार र संस्कृति भएको मौलिक सामुहिक पहिचान, लिखित वा अलिखित इतिहास भएको आदिवासी जनजातिको रूपमा परिभाषित गरेको छ । भने अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठनको सन् १९८९ को महासाध्य नं १६९, आदिवासीको अधिकार सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय घोषणापत्र सन् २००७ लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय कानूनहरूले पनि आदिवासी जनजातिको पहिचान र परिभाषित गर्दा

भाषालाई मुख्य आधार बनाई आदिवासी
जनजातिलाई पहचान र परिभाषित
गरेका छन्। साथै आदिवासीलाई, आफ्नो
इतिहास, भाषा, मौखिक परम्परा, दर्शन
लेखन प्रणाली तथा साहित्यहरू पुनःजीवित
गर्ने, प्रयोग गर्ने तथा भावी पुस्तालाई
हस्तान्तरण गर्ने, आफै मातृभाषामा शिक्षा
प्राप्त गर्ने, आफै मातृभाषामा सञ्चार
माध्यम स्थापना गर्ने अधिकार सुनिश्चित गर्दै
ति अन्तर्राष्ट्रिय कानूनहरूलाई अनुमोदन
गरी पक्ष राष्ट्र बनेको नेपाल सरकारलाई
सुनुवार लगायत नेपालका आदिवासी
जनजातिहरूको मातृभाषाहरूको विकास र
अभ्यासको संरक्षण र सम्वर्धन गर्न उचित
व्यवस्था मिलाउन विभिन्न उपायहरू
अवलम्बन गर्न दायित्व तोकेका छन्।

अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन महासंघि नं.
१६९ र आदिवासीको अधिकार सम्बन्धी
संयुक्त राष्ट्रसंघीय घोषणापत्र अनुमोदन
र लागू भएपछि, वि.सं. २०७२ असोजमा
लागू गरेको नेपालको नयाँ संविधानको
धारा ३ मा नेपाललाई 'बहुजातीय,
बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक
विशेषतायुक्त... राष्ट्र'को रूपमा परिभाषित
गरी सुनुवार भाषालगायत नेपालमा बोलिने
भाषा आयोगले पहिचान गरेको १२९ वटा
भाषालाई स्थानीय, प्रान्तीय र केन्द्रीय तिनै
तहको संयन्त्रमा भाषा आयोगको सिफरिशमा
भाषा प्रवर्द्धन गर्ने प्रतिबद्धता जनाएको छ ।
सरकारले राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा
भाषाको विकास, अभ्यासको संरक्षण र
सम्बर्धन गर्ने प्रतिबद्धता जनाएको कुरालाई
नैतिक दबाव दिन सरकारको मुख ताकेर
नबसी संयुक्त राष्ट्रसंघले घोषणा गरेको
अन्तर्राष्ट्रिय अदिवासी भाषा दशक अर्थात्

सन् सन् २०२२ देखि २०३२ को अवधीमा
वि.सं. २०६८ को तथ्याङ्क अनुसार
५५,७१२ जनसंख्या रहेको कोइँच सुनुवार
हरूको छाता संगठन सुनुवार सेवा समाज,
भातृसंगठनहरूले पनि कोइँच लिपीको
विकास, अभ्यासको संरक्षण र सम्बद्धनमा
लाग्न जरुरी छ ।

हाम्रो पुर्खाले छातामा खोपेर जीवित
राखेको हाम्रो कोइँच ब्लेअसे अर्थात्
कोइँच सुनुवारहरूको लिपि परिस्कृत र
पुर्णता प्राप्त गरी कोइँच सुनुवारहरूले
बोल्ने सबै बोलीलाई हुबहुरूपमा लेख्न
सक्ने बनाएर युनिकोट बन्ने प्रक्रियामा
रहेको छ । संयुक्त राष्ट्र संघले घोषणा
गरेको अन्तर्राष्ट्रिय आदिवासी भाषा वर्ष

सन् २०१९ र अन्तर्राष्ट्रीय अदिवासी भाषा दशक (सन् २०२२ देखि २०३२) को नेतृत्व र जिम्मेवारी सम्हालेको संयुक्त राष्ट्र संघीय शैक्षिक, वैज्ञानिक तथा सामाजिक संगठन, युनेस्कोकोले समेत कोइँच ब्लेअसेलाई केश स्टडीजको रूपमा प्रस्तुत गर्दैछ । त्यसैले कोइँच सुनुवारहरू विश्वका करिव ९० देशमा बसोबास गर्ने ५ हजार आदिवासीहरू विचमा कोइँच ब्लेअसे अर्थात् कोइँच लिपीको कारण अनुकरणीय आदिवासी समुदायको रूपमा विश्वमा चिनिने अवसर प्राप्त भएको छ । यो अवसरलाई भरपुर उपयोग गर्न सुनुवार सम्बद्ध संघसंस्थाहरू लागी परुन यही शुभकामना छ ।

ରୋବେଟ ସ୍କ୍ରାପ୍ଟ

ପ୍ରେସ୍‌ରେ

ରୋଗେ ଶ୍ରୀହିତ
ଗୁରୁତ୍ୱରେ ପାଦ ପାନେ
ମର୍ଦ୍ଦିତାରେ ନେତ୍ର ଉତ୍ସବେ + ଗୁରୁତ୍ୱର
କୋଟିର ଠାକୁଳ
ଶ୍ରୀହିତ ରୋଗେ ପାନେ ମର୍ଦ୍ଦିତାର
ଗୁରୁତ୍ୱ ଅମ୍ବଲେ ଆମ୍ବିତ
ଜୋନ୍ଦିଲ୍ ପାନେ
କାତମିତ ପାନେରେ କାତମିତ
ଫିଲ୍ଡିତ ପାଦ ପାଦ ଗୁରୁତ୍ୱରେ
ମେନ୍ଦିମିତ୍ତ ରୋଗେ
ନେତ୍ର ନେତ୍ର ବୈ
ନେତ୍ର ନେତ୍ର ପାନେ କାନ୍ଦିବିପାନେ
ପାନେରେ ପାନେରେ ବୈ ଉତ୍ସବେ
ଶ୍ରୀହିତ ରୋଗେ ପାନେ ପାନେରେ

କୋଇଁର ଲିପିକାବ୍ୟାକ୍ଷଣମୁଖ୍ୟ ଶବ୍ଦମାତ୍ର: (କୋଇଁଚ ଲିପିକାବ୍ୟାକ୍ଷଣମାତ୍ର)

-ରୋତ୍ର ପାଦ ରେଷେତ୍ର

କୋର୍ ତେବେଳେବେଳେ ମୁଠୀ ଦେଖିଲାମାଟି
କାହିଁମାତ୍ର ନାହିଁ । କୋର୍କଣ୍ଠାଟ ମୁଚୁମୁଚୁଥିବା
ହାତରେମାତ୍ର ଦେଖିଲାମାଟି ଦୋ କୋର୍କଣ୍ଠାଟ
ମୁଚୁମୁଚୁଥିବା । ସୁଧା ମୁଠୀ ଦେଖିଲାମାଟି
କୋର୍କଣ୍ଠାଟ । କୋର୍ ନାହିଁ ଯାଏ ଦେଖିଲାମାଟି
କୁ ପ୍ରସରିପାରେ ଦେଖିଲାମାଟି ହାତରେ
ଦେଖିଲାମାଟି । ଯା ପିଲା ଫିରି ଯା ମୁଚୁମୁଚୁଥିବା
ମୁଚୁମୁଚୁଥିବା 10ଟି ଦେଖିଲାମାଟି
କୋର୍କଣ୍ଠାଟ । କୋର୍କଣ୍ଠାଟ କୋର୍କଣ୍ଠାଟ
କୋର୍କଣ୍ଠାଟ କୋର୍କଣ୍ଠାଟ କୋର୍କଣ୍ଠାଟ
କୋର୍କଣ୍ଠାଟ । କୋର୍ ନାହିଁ ଯାଏ ଦେଖିଲାମାଟି
କୋର୍କଣ୍ଠାଟ ।

कोइँच ब्लेअसलाई पूर्व २ नं. दोलखाको सुरीखारीमा भेटिएको हो । यो छालामा खोपिएको कोइँच ब्लेअसिलाई ताप्लेजुड दोखु काउलेका हेमकर्ण सुनुवारले छालामा खोपेर सारेर १९४३ मा सम्मेलन गरि प्रचारप्रसार गरे । लिपि प्रबद्धक कर्णबहादुर जेंतिचका अनुसार हेमकर्णका छोरा खोडे सुनुवारसँग पछिसम्म पेटारोमा बेरेर राखेको देखिका थिए । यतिबेलासम्म कोइँच ब्लेअसेमा अंक थिएन । यसैले सेमलोसी (श्यामलक्ष्मी) र गंगामाया सुनुवारले अंकलाई थपे । तालुकदार नरध्वज लिम्बुको आतिथ्यतामा दोओ सम्मेलन हेमकर्ण सुनुवारको अगुवाइमा १९४७ मा ताप्लेजुड दोखु काउलेमा भयो । यस सम्मेलनमा सिक्किमदेखि पश्चिम दोलखासम्मका सुनुवार सहभागी थिए । १९५३ मा हेमकर्ण सुनुवारको मृत्यु भयो । हेमकर्णले सारेका कोइँच ब्लेअसलाई नै कर्णबहादुर सुनुवारले धरानमा ल्याएर देशब्यापी प्रचार गरे । उनले २०२९ सालमा काठमाडौं उपत्यकामा देवीबहादुर सुनुवारको घरमा बसेर यसको प्रचारप्रसारको लागि विशेष पहल गरे । तत्कालीन समयमा काठमाडौं काम गर्न र पद्धन पसेका कोइँच गाउँका सनवार यवाहरुको मनको

दुःखसुख साटने चौतारो थियो देवीबहादुर
 सुनुवारको घर । कर्णबहादुर सुनुवार फोटोग्राफर
 भएको हुँदा दार्जेलिङ गइरहन्थे । यसैले उनको
 हिमचिम दार्जेलिङका सुनुवारहरू माझ पनि बढ्दै
 गयो । सुकियापोखरी तुडमुडग्राम दार्जेलिङका
 बालकृष्णा मुखियालाइ केही सामाग्री उपलब्ध
 गराएका थिए । उनले २०४७ सालमा सुनुवार
 ज्ञानमाला हाते पस्तिका प्रकाशन गरे ।

सिक्किम सरकारले सिक्किममे जनताले बोल्ने
सबै भाषालाई सूचीकरण गरे प्रान्तीय भाषाको
रूपमा मान्यता प्रदान गर्ने नीति लियो । यही
समय सिक्किममा भएका सुनुवारहरूले पनि
सुनुवार भाषालाई सरकारी मान्यता दिलाउन
पहल गरे । यसको लागि उनीहरूले दार्जेलिङ
सुकियापोखरीका बालकृष्ण मुखियाले नेपालका
कर्णबाहादुर सुनुवारसँग लिएर राखेको दस्तावेजहरू
सिक्किमका सुनुवारलाई उपलब्ध गराए । उनीहरूले
सुनुवार सेवा समाज नेपालका पदाधिकारीहरूसँग
पनि बसेर भाषा, लिपी र संस्कृतिका बारेमा परामर्श
गरे । अनि सिक्किम सरकारबाट १९९५ मा कोइँच
भाषा लिपिले प्रान्तीय भाषाको रूपमा मान्यता
पायो । तत्पश्चात् सिक्किममा **सिक्किम हेराल्ड**
नियामित प्रकाशन भइरहेको छ । ५ कक्षासम्म
पुस्तक छापिएको छ । सुरुमा यसरी पुस्तक तथा
गजेट छाप्दा हातले लेखेर लिथो गर्ने चलन थियो ।

जब जेनयुमा भाषाशास्त्रमा विद्यावारिधी गर्न
लाल रापचाले छात्रवृद्धि पाए । सोही समय लाल
रापचाले पनि सिकिममा पुस्तक तथा पत्रिका
निकाल्य योगदान पुऱ्याए । हातैले लेखेर पत्रिका
र पुस्तक छापु व्यवहारिक नभएपछि श्यामकुमार
राइको सहयोगमा किरात १ टिटिएफ फन्टको
निर्माण भयो । त्यसपछि भने कम्प्युटर टाइपमा
केही सहजता भयो । कोइँच बोलीलाई हुवहु लेख्न
सकियोस् भनेर थप परिमार्जनसहित मुक्दुम, मुक्दुम
१ र काःतिच फन्टको फन्ट बनाइएको छ । यहि
फन्टलाई हामीले युँहाँ पुस्तक गरेका छौं :

Koits Script (कोइँच लिपीको वर्णमाला)

(ways of pronunciation with alphabetical order)

Alphabet	Name	pronouns
----------	------	----------

A. Segmental Alphabet

a. Primary

ଦ	Dewi	/d/
ତ	Tasla	/t/
ୱ	Eko	/e/
ି	Imar	/i/
ର	Reu	/r/
ୱ	Utthi	/u/

b. Secondary

କ	Kiki	/k/
ମ	Mama	/m/
ା	Appho	/a/
ପ	Pipi	/p/
ଗ	Gil/Gas	/g/
ହ	Hamso	/h/
ଚ	Charmi	/tʃ/
ନ	Na	/n/
ବ	Bur	/b/
ଯ	Jurmi/juljal	/j/
ଲ	loacha	/l/
୦	Otthi	/o/
ୟ	Secha/selel	/s/
ୱ	Warchi	/w/
ୟ	Yat	/y/
ା	Awa	/b/

c. Temshyo Apchi

ା	Aal	/a/
ଙ	Donga	/d/

Alphabet	Name	pronouns
----------	------	----------

ଥ Thari /tʰ/

ଫ Phar /f/

ନ Ngar /n/

ଖ Kha /kʰ/

ଶ shyer /ʃ/

ଚ Chhelap /cʰ/

ତ Tentu /t/

ଥ Thele /tʰ/

କ Kloko /ʔ/

ପ Pwopwo /p/

B. Non-Segmental Alphabet

~	Nesante	nasal
'	Sotte?si	stress
'	Ta Renmareši	high tone
'	Di Renmareši	low tone
:	Laissi	length

C. Digit

୦	Sum	/sum/
୧	Kaa	/ka/
୨	Niashi	/ni?si/
୩	San	/sa̤/
୪	Le	/le/
୫	Nga	/ŋa/
୬	Raku	/raku/
୭	Chani	/tʃani/
୮	Sasi	/sasi/
୯	Yan	/ya̤/

I. ଶ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ମୂଳଶବ୍ଦ [Vowel Alphabet/ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ]

ଙ=a ଅ ଘ=aa ଆ ତ=i ଇ ଛ=u ଉ ତ=e ଏ ଠ=o ଓ

ଙ:=a:ଆ ଘ:=aa:ଆ ତ:=i: ଇ ଛ:=u: ଉ ତ:=e: ଏ ଠ:=o: ଓ

ଙ=ାଆ ଘ=ାାଆ ତ=ି ଇ ଛ=ି ଉ ତ=ିଏ ଠ=ିଓ ଓ

ଙ=ାଆ ଘ=ାାଆ ତ=ା ଇ ଛ=ା ଉ ତ=ିଏ ଠ=ା ଓ

ଙ=ାଆ ଘ=ାାଆ ତ=ି ଇ ଛ=ି ଉ ତ=ିଏ ଠ=ି ଓ

ଙ=ାଆ ଘ=ାାଆ ତ=ି ଇ ଛ=ି ଉ ତ=ିଏ ଠ=ି ଓ

II. ବ୍ୟାଜକ ମୂଳଶବ୍ଦ [Consonant Alphabet (ବ୍ୟାଜନବର୍ଣ୍ଣ)]

ଘ=ଭ ଘୁ=ଭ ବ୍ୟାଜ ତ=ତ ଅ

କ=k କ୍ରୁ=kିରୁ ଗ=gଗ୍ ଙ=ଙ ଇ

ଚ=c ଚ୍ଛୁ=cିଛୁ ଜ=j ଜ୍ଞୁ

ଡ=t ଡ୍ରୁ=tିରୁ ଢ=d ଢ୍ରୁ

ଥ=ଥ ଥ୍ରୁ=ଥିରୁ ଦ=d ଦ୍ରୁ ନ=n ନ୍ତୁ

ଫ=p ଫ୍ରୁ=pିରୁ ବ=b ବ୍ରୁ ମ=m ମ୍ରୁ

ୟ=y ଯ୍ରୁ=r ରୁ ଲ=l ଲ୍ରୁ ବ୍ରୁ=w ବ୍ରୁ

ଶ=s ଶ୍ରୁ=s ଶ୍ରୁ=h ହ୍ରୁ

III. ଅଙ୍କିତ [Number (ଅଙ୍କକ)]

୦=୦ ଇ=୧ ଦୀର୍ଘ=୨ ତୀର୍ଘ=୩ ଦୀର୍ଘ=୪

ଦୀର୍ଘ=୫ ଦୀର୍ଘ=୬ ଦୀର୍ଘ=୭ ଦୀର୍ଘ=୮ ଦୀର୍ଘ=୯

Mukdum font को Keyboard

- ତୁମ୍ହାରୀ ହେଲୋ.** = She's pretty.
ଆଜିରେ ଯୁଗମାତ୍ର. = See you tonight.
କିମ୍ବା ନିମ୍ବା କଣିକା. = That's not right.
କିମ୍ବା ନିମ୍ବା ଜୀବ. = That's alright.
କିମ୍ବା ନିମ୍ବା ନିମ୍ବା ନିମ୍ବା. = That's not fair.
କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା. = That smells bad.
ଯୁଶ୍ଚିମା ହିତିତି. = Disgusting.
କିମ୍ବା ତୁମ୍ହାରୀ ଯୁଶ୍ଚିମା ହିତିତି ହିତିତି. =
This is disgusting.
କିମ୍ବା କି/ କିମ୍ବା କି. = That's it.
କିମ୍ବା ନିମ୍ବା କି ହିତିତି. = That's fine.
କିମ୍ବା ନିମ୍ବା କଣିକା. = This is not right.
କିମ୍ବା କିମ୍ବା କି ଯେତେବେଳେ. = That's enough.
ତୁମ୍ହାରୀ ନିମ୍ବା ଦେଖିଯାଇଲା. = That looks great.
ମେହିରୀ ଗେହା ନିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା. =
Thank you very much.
- ଶବ୍ଦମାତ୍ର ହିତିତି.** = Tell me.
ବେଶ୍ୟା ହାତୋ. = Take it outside.
ଶବ୍ଦମାତ୍ର ହାତୋ. = Sorry.

କୌଟୋ ଲୋ: (Koits Tormology)

- କିମ୍ବା :** ରହିଥିଲା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା.
- କିମ୍ବା :** ପିଲାକା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା.
- କିମ୍ବା :** କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା.
- କିମ୍ବା :** କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା.
- କିମ୍ବା :** କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା.
- କିମ୍ବା :** କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା.

નવો કામણ (રાઁકે પિદાર)

જંત-આમ શોભા સુનુવાર
કુપિણ્ડે, લિખુ તામાકોશી-૧, રામેછાપ
હાલ : કાઠમાણ્ડુ

માર એઠારથી એઠારથી નહોંક ગતાં. માર
નોપ્પેંઠો બઢ જાયનુંઠાંચ માં નહોંક કામણ
જોંગાંય. નહોંક કામણ બધરથાયું તાંકથી
માયાંય ષષ્ઠી રાત્રથી નોયાંય કથરથી.
કુંક, રાંનો, રઘાનાં તાંયાંય, તાંયાંય
કુંપી પુંચાંયાંય હંદુંયો ૫૦૦૫૦ એપ્પાંય
કથરથી ગાયાંય. ગાંધાંય ગાંધ કુંપીંય
તુંચાંયું ૧૨૨૦ પ્રથમાંય વિં પ્રથમાંય.
૧૩૦ કામણ પરિયરથી ઠોંકે
જુહાંય જુહીંય જોંગાંય. કામણ
કથ જુંપીંય જ્યાંયો નાં તું રૂગાંયો,
તાંયાંયાંયાંયાંય બધાંય પુંનાંકાંયાંય
કથ. નહોંક કામણ બધીંયો ય માંય બદાય
નું ૦૨૯ જાયનુંયાંય. ગાંધીંય જ્યાંય
૨૦ તુંચાંય પરિયરથી. જ્યાંય જ્યાંપીંય
ષષ્ઠી રાત્રથી જોંગાંય. જ્યાંય
તુંચાંય નોયાંયાંયાંય એપીંય ષષ્ઠાંય
નુંયાંય બધાંયાંય તથ.

નહોંક કામણ જ્યાંયો તું
રૂગાંય કથ ષષ્ઠી રાત્રથી એપીંય પ્રથમાંય
તાંયાંયાંયાંય બધાંય.

કોઇંચ સુનુવાર સમુદાયમા બિશેષ અર્થ
બોકેકો વિશેષ દિન સાઉન એક ગતે છે. યો
દિનલાઈ કોઇંચ સમુદાયમા છુટ્ટે તરિકાલે
માને ચલન છે. યસ દિનલાઈ રાઁકે પિદાર
પનિ ભનિન્છ. ધાન રોપાઁંકો મૈજારોકો
દિનકો રૂપમા પનિ લિને ગરિન્છ. અસારકો
ખરીમા રોપાઁં સકેર સબૈ પરિવાર એકસાથ

બસેર રમાઇલો ગરિ મિઠો મસિનો પકાએર ખાને
ચલન છે. કામકો વ્યસ્તતાલે પરિવારમા
એકઆફસી ટાઢા ભએકો અવસ્થામા રાઁકે
પિદારલે નજિક બનોને કામ ગર્છ છે. પારિવારિક
દૂરી કમ ગરી સામિય્યતાકો અનુભૂતિ પ્રદાન
ગર્છ છે.

ખરી-બાદલ હિલો-માટોસાંગ પૌંઠેજોરી
ખેલ્દૈ થકિત જ્યાનલાઈ આરામ દિન બિહાનૈ
નુહાઈ ધુવાઈ ગરી સફા ભર્દી લુતો ફાલ્ને
હિન્દૂ ચલન ભાએપનિ કોઇંચ સમુદાયમા ભને
બાલીનાલીમા રોગ નલાગોસું ભનેર રાઁકેકો
આરાધના ગરિ વિદાઈ ગર્ને એક બિશેષ દિન હોય. રાઁકે
ભનેકો મકૈબાલી લાગાયત અન્યબાલીમા
ડઢને રોગ લગાઉને એક વૃદ્ધાકો રૂપ હોય. યસ
દિને રાઁકે બુઢાલાઈ એરિ પ્લેત નામક વિશેષ
કિસિમકો કોઇંચ ખાના પકાઇ ચઢાઉને ર
ત્યાં ખાના સબૈલે રાઁકેકો પ્રસાદકા રૂપમા
ખાને ચલન છે. પ્લેત વા એરિ બનાઉંદા ગહુંકો
પિઠોલાઈ ડો બનાએર કેહી સમય રાખિન્છ
અનિ ત્યસલાઈ દુર્દી હાતલે એરિ વા પ્લેત બનાઈ
પાનીમા ઉસિનુપર્છ. યસરી ઉસિનેકો એરિ વા
પ્લેતલાઈ તારેર ઇચ્છાનુસારકો મસલા રાખ્યી
ઘિઉમા ભુટેર આલુકો ચાનાસાંગ ખાને ચલન
છે. પ્લેત વા એરિ લાન્ચો અકારકો હુન્છ. સાઉન ૧ ગતે જસલે પ્લેત વા એરિ ખાંદૈન
ઉસલાઈ રાઁકે બુઢાલે રાતી સુતેકો બેલા પોદ
(ગડ્યોંલા) ખુવાઉંછ ભન્ને ભનાઈ છે. રાતી
સુતેકો બેલા રાઁકે બુઢાલે ઘરઘરમા ઘુમેર
જોછ્છ, જસકો વજન કમ હુન્છ ઉસલાઈ
રાઁકે બુઢાલે સજિલૈ ઉઠાએર લાન્છ ભન્ને
સજિલૈ ઉઠાએર લાન્છ ભન્ને જનવિશ્વાસ છે.

जसले एरि वा प्लेत खाँदैन त्यो मान्छेलाई राँके बुढाले गड्यौला खुवाउँछ भन्ने पनि चलन छ । त्यसैले साउनको पहिलो दिन सबै कोइँचको घर घरमा प्लेत पाकेकै हुन्छ ।

राती प्लेत खानेबेला पहिला राँके बुढालाई खुशी पार्ने र सबै दुःखकष्ट हरण गरिदिन अनुनय विनयसँगै घरभित्रबाट बाँसको सिटा बालेर राकेलाई विदाइ गर्ने चलन छ । त्यसरी फालेको सिटालाई सँगालेर जतनसाथ राखेर माघ १ गतेका दिन खिर पकाएर नयाँ वर्ष मनाउँदै सामिबु पिदार मनाउने चलन यथावत छैंदै छ । हिन्दू परम्परामा आइन परिवर्तनको दिन पनि हो साउन १ गते । आजैबाट हिउँद लागेको मानिन्छ । आजको दिन विशेषगरेर गोर्माली पकाएर खाने चलन पनि छ । नयाँ दुधे मकैको फेक्लो पीठो बनाएर भुँबुरचाँदै र सेलरोटी पकाएर खाने पनि गरिन्छ । हुने खानेले सुँगुर काटेर भोज पनि गर्दछन् । नजिक भएका चेलीबेटीहरूलाई बोलाएर टिका लगाई दक्षिणा दिने र पाल्ने गरिन्छ ।

परम्परा र संस्कृतिका धनी कोइँच समुदायमा राँके पिदार गरेपछि रातभरि राँके

जात्रा भर्ने चलन छ । यसरी राँके जात्रा भर्दा जुवातास खेल्न, जुवारी खेलेर नाचगान गर्न सबैलाई छुट हुने गर्दछ । राती निदाउँदा राँके बुढाले जोख्ने र जोख्दा तौल पुगेन भने राँके बुढाले लान्छ अर्थात् मरिन्छ भन्ने जनविश्वासको कारण पनि रातभरि नाचगान गर्ने र अन्य रमाइलो गर्ने गरिएको हो । तर यस्ता परम्परागत कोइँच संस्कृति अहिले लोप हुँदै गएको छ । राज्यमा संघीयता आयो भनिन्छ तर कोइँच गाउँधरको लागि गाउँगाउँमा सिंहदरवारको बेथिति र बेइमानी मात्रै पुगेको छ । अहिलेसम्म कुनै पनि कोइँच गाउँमा न साँस्कृतिक सर्वेक्षण भएको छ न मातृभाषामा शिक्षा लागु गरिएको छ । एकतिर हामी कोइँच भाषा संस्कृतिको संरक्षणको वारेमा कराइरहेका छौं अर्कोतिर दिनदिनै संस्कृति लोप हुँदै छ । संस्कृति संरक्षणको मिहिनेत बालुवामा पानी हालेसरह भएको छ । राँके र लुतो फाले जस्तै हामीसँग भएका वेथिति, बेइमानी र भ्रष्टाचारलाई पनि सबै मिलेर आजैदेखि फाल्ने पो हो कि !

(साभार : sunuwar.org/)

#2422 | Taboo

ग्राम उत्तर गण्डकी?

प्र०९५१ २०५०५२ मृ०५५२ २२२४ ग्राम्डगाँव,
उ०९५४ ५०५५१ २१२४ ग्राम्डगाँव。
उ०९५४ १०५५५ ५१२४ ग्राम्डगाँव。
उ०९५४ ५५: २०२४ ग्राम्डगाँव。
त्र०९५४ उ०९२४ ग्राम्डगाँव。
त्र०९५४ २०९२४ ग्राम्डगाँव。
त्र०९५४ २०९२४ ग्राम्डगाँव。
उ०९५४ २०९२४ ग्राम्डगाँव。

የጥቃቅና ሙያዎስ አጋጣሪ

ଜୀବନ ନାମ : ଶିର୍ମି (Shirmi)
ପିତାଙ୍କ ନାମ : କର୍ମୋଚ (Kormoch)
ଦେଶ ନାମ : ଭାରତ / ଓଡ଼ିଶା
ପିତାଙ୍କ ନାମ : ଶିର୍ମି
ଠିକଣା : ପଟ୍ଟନାୟକ ଜିଲ୍ଲା, ଓଡ଼ିଶା

ନାମ (Name) : ଶଙ୍କମି (Sangmi)
ପତ୍ର (Surname) : ଜେଟିଚ (Jentich)
ଦେଶ (Nations) : ହାତିର / ଶାଖାଗୁରୁ
ପିଲାଙ୍କାରୀ (Son/Daughter) : ଦେଖିତ
ଠିକାନା (Address) : ବିହାର ପ୍ରଦେଶ ଭାରତ

નામ (Name): હંસુમણી (Hamso)
ચાપ (Surname): ક્યુન્ટિચ (Kyuntich)
વિભાગ (Nations): હંસુમણી
કાળજી (Son/Daughter): કાળજી

નામ (Name): સેવાળ પટેલ (Sewal Mewal)
એપીયર (Surname): ગર્શિયા (Garshi Yaata)
દ્વારાધીન (Nations): કોઠર / રાજુનગર
બેટી/બેટું (Son/Daughter): અણુ
ઠાકુર (Address): બાબરાં, બાબરાં, મુખાંડા

જીં(Name) : સુનિહમસો (Sunihamso)
 વ્યાજ(Surname) : જેંટિચ (Jentich)
 વિરોગીયતા(Nations) : કોઠર / સુનિહમસો
 દળાદળા(Son/Daughter) : દળા
 જીવિતથી(Address) : પાંડુરાં તથાં, પ્રિંટિક

જીં(Name) : ટાસ્લા (Tasla)
 વ્યાજ(Surname) : લોપા (lopa)
 વિરોગીયતા(Nations) : કોઠર / સુનિહમસો
 દળાદળા(Son/Daughter) : દળા
 જીવિતથી(Address) : પાંડુરાં, સુનિહમસો

જીં(Name) : સુનિકાણ (Sunikan)
 વ્યાજ(Surname) : ઓંગદા (Ongda)
 વિરોગીયતા(Nations) : કોઠર / સુનિહમસો
 દળાદળા(Son/Daughter) : દળા
 જીવિતથી(Address) : એન્ટિન્ડર, પ્રિંટિક

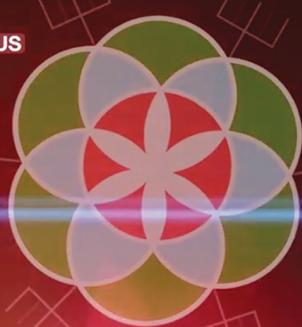
જીં(Name) : સારિંગ (Saring)
 વ્યાજ(Surname) : મુલિચ મુલિચ (Mulich)
 વિરોગીયતા(Nations) : કોઠર / સુનિહમસો
 દળાદળા(Son/Daughter) : દળા
 જીવિતથી(Address) : હંગામે, પ્રિંટિક.

અનુયાય

કોઇંચ ભાષાબાટ નામાકરણ ગરિએકો નામહરૂકો નામવલી પ્રકાશન સુરુ ગરેકા છોં। યહાઁકો નાનીકો નામ કોઇંચ ભાષાબાટૈ રાખ્યું ભએકો ભએ હામીલાઈ તપાઈકો છોરાછોરીકો નામ, થર, ઠેગાના ર તસ્વિર ઉપલબ્ધ ગરાઉનું હોલા। -સં.

INDIGENOUS
TELEVISION

कोइँच चुप्लु

सनुवार भाषाको टेलिभिजन कार्यक्रम 'कोइँच चुप्लु'

इण्डिनियस टेलिभिजन र आइटिभी १६० च्यानलमा

सोमबार साँध ६:३० बजे, बुधबार बिहान ८:३० बजे, शनिबार दिउँसो २:३० बजे